

Asia: VN/26120/2023-OM-100

Hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen tietosuojalainsäädännön rikkomuksista julkissektorilla

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit lakiehdotuksista:

Ulosottolaitos / valtakunnanvoudin kanslia kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle tietosuojalain ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain muuttamisesta, jossa esitysluonnoksessa ehdotetaan mahdollistettavaksi hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen viranomaisille ja julkishallinnon elimille tietosuojalainsäädännön rikkomisesta, ja lisäksi täsmennettäväksi tietosuojalainsäädännön rangaistussäännöksiä sekä säädettäväksi rajoituksista rekisterinpitäjän velvollisuuteen ilmoittaa henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta rekisteröidylle.

Tietosuojalakiin tehtävät muutokset

Laajennetaan hallinnollisten seuraamusmaksujen soveltamisalaa koskemaan myös viranomaisia ja julkishallinnon elimiä:

Seuraamusmaksun tarkoituksena on ohjata toimijan toimintaa sanktiolla, jossa on uhkana riittävän merkittävä rahamääräinen menetys. On kuitenkin eri asia, koetaanko tällainen seuraamus viranomaisen näkökulmasta aidosti vaikuttavana pelotteena. Jos seuraamusmaksu määrättäisiin viranomaiselle, se ei estäisi viranomaisen tehtävien hoitamista. Kuten hallituksen esityksen luonnoksessa (2.10.2025, s. 39) todetaan, seuraamusmaksu voisi kuitenkin vaikeuttaa viranomaisen kykyä saattaa tietojärjestelmänsä tietosuojalainsäädännön mukaisiksi ja joissain tapauksissa se voisi myös hidastaa tätä prosessia. Tämä on merkittävä huomio, sillä tällaisilla vaikutuksilla voi olla suora vaikutus rekisteröityjen tietosuojan toteutumiseen. Lopulta tietosuojan toteutuminen on tärkeämpi tavoite kuin sanktion kohdistaminen viranomaiseen sinänsä.

Julkisuusperiaatteen turvaamiseksi HE-luonnoksessa esitettyä rajausta, jonka mukaan asiakirjajulkisuuteen liittyvät tietojen luovutukset jäävät seuraamusmaksujen ulkopuolelle, tulisi avata tarkemmin, jotta sen vaikutukset voidaan ymmärtää selkeästi tässä sääntelykontekstissa. Tietosuoja-asetuksen kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä ei tehty muutoksia viranomaisten toiminnan julkisuutta koskevaan lainsäädäntöön (julkisuuslaki). Tuolloin linjattiin, että julkisuuslain mahdolliset muutostarpeet arvioidaan erikseen. Tämä arviointi on edelleen kesken osana julkisuuslain kokonaisuudistusta.

Selkeytetään ilmoitusvelvollisuutta rekisteröidylle tietoturvaloukkauksista ja siihen liittyviä rajoituksia:

Kannatetaan selkeytystä koskien ilmoitusvelvollisuutta rekisteröidylle tietoturvaloukkauksista ja pidetään sen tavoitteita perusteltuina.

2.1 Yleiset kommentit yksittäistä seuraamusmaksua koskevista vaikutuksista ja muista viranomaisvaikutuksista:

-

2.2 Tunnistatkeko muita kuin esitysluonnoksessa käsiteltyjä tilanteita, joissa seuraamusmaksua ei olisi mahdollista kohdistaa rekisterinpitäjänä (tai henkilötietojen käsittelijänä) toimivan viranomaisen tai julkishallinnon elimen toimintamenoihin tai muutoin suoraan kyseiselle viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle, ja mistä syystä se ei ole mahdollista?

-

2.3 Tunnistatkeko oman budjettinne, määrärahojenne tai muun rahoituksenne käyttämisen valossa muita huomioitavia näkökohtia, joita voi liittyä yksittäiseen viranomaiselle tai julkishallinnon elimelle määrättävään seuraamusmaksuun?

-

2.4 Täydennysehdotukset ja kommentit tietoyhteiskuntavaikutuksia koskeviin arvioihin:

-

2.5 Muut kommentit ehdotetun sääntelyn vaikutuksista:

-

3. Muut huomiot (tai lausuntonne) esitysluonnoksesta:

Vaikka hallinnollisten seuraamusmaksujen sääntelyssä on pyritty ottamaan huomioon viranomaisten budjettisidonnaisuus, ei niitä tulisi soveltaa viranomaisiin. Tätä on jo aiemmin lausuntokierroksella perusteltu viranomaistoiminnan lainalaisuudella sekä sillä, että viranomaisilla on jo laaja rikosoikeudellinen ja virkamiesoikeudellinen virkavastuu.

Kuten myös HE-luonnoksessa (s. 39) todetaan, tietosuoja-asetuksen mukaisten hallinnollisten seuraamusmaksujen taustalla on ajatus siitä, että liikevaihdon perusteella määrättävä tai muutoin määrältään korkea seuraamusmaksu ennalta estää taloudellisessa hyötymistarkoituksessa tehtyjä rikkomuksia.

Tässä olisi tärkeää huomioida julkisen ja yksityisen sektorin toimijoiden välillä olevat selkeät erot niiden toiminnan osalta. Yksityinen sektori toimii aina voittoa tavoitellen ja pyrkii kasvattamaan yrityksen arvoa omistajilleen. Sen rahoitus perustuu esimerkiksi myyntiin ja kannattavuus vaikuttaa suoraan rahoituksen saatavuuteen. Julkinen sektori toimii yhteiskunnallisen palvelutehtävän pohjalta, eikä sen tule muodostaa voittoa, ja sen rahoitus tulee verovaroista. Yksityiset yritykset voivat joutua ottamaan enemmän riskejä tietosuojaan liittyvien vaatimustenmukaisuuksien arvioinnissa, koska niiden on kilpailtava keskenään. Viranomaisten riskinottoa ei tule rinnastaa yksityisten yritysten toimintaan tässä mielessä. Perustuslainkin mukaan viranomastoiminnan täytyy perustua lakiin ja lisäksi viranomaisilla on velvollisuus edistää perus- ja ihmisoikeuksia kaikessa toiminnassaan. Tällöin tällainen viranomaiseen kohdistuva seuraamusmaksu voisi toimia jopa tarkoitustaan vastaan, eikä sillä ole samaa vaikuttavuutta kuin kohdistuessa yksityiseen voittoa tavoittelevaan toimijaan.

Minkkinen Veikko
Valtakunnanvoudinvirasto

Blomqvist Mia
Ulosottolaitos - valtakunnanvoudin kanslia